

II DARAJALI TEMIR TANQISLIGI KAMQONLIGI FONIDA*Jalilov Asliddin Xolmatovich**Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti**Bolalar Kasalliklari Propedevtikasi Kafedrasida*

Anotatsiya: Temir tanqisligi kamqonligi (TTK) — bu dunyo bo'ylab eng keng tarqalgan kamqonlik turidir. Bu holat organizmdagi temir miqdorining yetishmasligi tufayli gemoglobinning kamayishiga, natijada qonning kislorod tashish qobiliyatining pasayishiga olib keladi. TTK, odatda, uch darajaga bo'linadi: I darajali (yengil), II darajali (o'rtacha) va III darajali (og'ir). II darajali temir tanqisligi kamqonligi — bu organizmda temirning jiddiy yetishmasligi, ammo hali gemoglobin miqdori jiddiy darajada pasaymagan holatdir. Ushbu maqolada II darajali temir tanqisligi kamqonligining klinik xususiyatlari, diagnostikasi, patofiziologiyasi va davolash usullari haqida so'z yuritiladi.

II darajali temir tanqisligi kamqonligi: Ta'rif va rivojlanish**II darajali temir tanqisligi kamqonligi**

II darajali temir tanqisligi kamqonligi — bu temir miqdorining organizmda pasayishi natijasida gemoglobin darajasi pasayishining boshlang'ich bosqichi bo'lib, bu holat qonning kislorod tashish funksiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bunda temirning umumiy rezervlari kamayadi, ammo gemoglobin darajasi hali juda past emas. Temir tanqisligi kamqonligi II darajali bosqichida, odatda, quyidagi belgilar kuzatiladi:

- **Serum ferritini pasayishi:** Temirning zaxira shakli bo'lgan ferritin darajasi kamayadi.
- **Gematokritning pasayishi:** Gematokrit (qonda eritrositlarning umumiy hajmi) biroz kamayadi.
- **Serum temirining pasayishi:** Qon plazmasidagi eruvchan temir miqdori kamayadi.
- **Transferrin dozasining oshishi:** Temirga bog'langan oqsil bo'lgan transferrin ko'rsatkichi oshadi.

Temir tanqisligi kamqonligi II darajasining rivojlanish omillari

II darajali temir tanqisligi kamqonligi rivojlanishiga quyidagi omillar sabab bo'lishi mumkin:

- **Oziqlanishning yomonlashuvi:** Temirga boy oziq-ovqatlar (qizil go'sht, loviya, yashil sabzavotlar)ni yetarli darajada iste'mol qilmaslik.
- **Oziq moddalarining so'rilishi buzilishi:** Oshqozon-ichak tizimining kasalliklari (masalan, gastrit, yeyish tizimi muammolari) temir so'rilishi jarayonini buzishi mumkin.

- **Yuqori talablarga ega bo'lish:** Temirga bo'lgan talabning oshishi, masalan, homiladorlik, tug'ish, o'smirlik davri va yuqori jismoniy faoliyat temir tanqisligi rivojlanishiga olib kelishi mumkin.
- **Ichki qon ketishlari:** Tashqi yoki ichki qon ketishlari (masalan, ayollarda og'ir menstruatsiyalar) temirning yo'qolishiga olib keladi.
- **Infektsiyalar:** Kronik yallig'lanish yoki infektsiyalar temirning organizmdagi utilizatsiyasini oshirib, uning yetishmasligiga olib kelishi mumkin.

Klinik xususiyatlar

II darajali temir tanqisligi kamqonligining simptomlari

II darajali temir tanqisligi kamqonligi boshida o'zini sezilarli darajada namoyon qilmasligi mumkin, ammo vaqt o'tgan sari quyidagi klinik belgilarning rivojlanishi mumkin:

- **Charchoq va zaiflik:** Temir tanqisligi kislorod tashishning pasayishi tufayli organizmning energiya ta'minoti susayadi, bu esa charchoqni keltirib chiqaradi.
- **Nafas qisishi:** Fizik faoliyatni bajarayotganda nafas olishning tezlashishi, qiyinlashishi.
- **Bosh og'rig'i:** Temir tanqisligi natijasida qon kislorod bilan yetarlicha ta'minlanmasligi bosh og'rig'ini keltirib chiqaradi.
- **Terining oqarishi:** Eritrositlarning soni kamayishi va gemoglobin darajasining pasayishi terining rangini o'zgartiradi.
- **Dizpepsiya (oshqozon muammolari):** Ba'zan oshqozon-ichak tizimida yengil diskomfort yoki surunkali kabızlık (qon ketishning oddiy belgisi bo'lishi mumkin) kuzatilishi mumkin.
- **Ko'zlar va ungacha bo'lgan hududlarda zaiflik:** Yengil shikastlanishlar va zaiflik, chunki kislorodning yetishmasligi organizmda har qanday kichik yallig'lanishlarni ham kuchaytiradi.

Temir tanqisligi kamqonligining patologik o'zgarishlari

II darajali temir tanqisligi kamqonligi bilan bog'liq o'zgarishlar quyidagi patologik ko'rsatkichlar bilan aniqlanadi:

- **Eritrositlarning mikrositizm va hipokromiya:** Eritrositlar kichrayadi (mikrositizm), ularning gemoglobin miqdori kamayadi, bu esa ularning rangining yengil bo'lishiga olib keladi (hipokromiya).
- **Anemiya:** Gemoglobin darajasi biroz pasaygan bo'lsa-da, qonda temirning pasayishi anemiya rivojlanishiga olib keladi.
- **Transferrin dozasining oshishi:** Temirga bog'langan oqsil (transferrin) miqdori oshadi, chunki organizm temirni samarali tarzda qidiradi.

Diagnostika, Laborator tekshiruvlar

II darajali temir tanqisligi kamqonligini aniqlash uchun quyidagi laborator tahlillarni o'tkazish zarur:

- **Qon tahlili:** Gemoglobin, gematokrit va eritrositlarning umumiy ko'rsatkichi pasaygan bo'lishi mumkin.
- **Serum ferritini darajasi:** Ferritin darajasi kamayadi, bu organizmdagi temirning zaxira shaklining kamayganligini ko'rsatadi.
- **Serum temiri:** Qon plazmasidagi temir miqdori pasaygan bo'ladi.
- **Transferrin:** Transferrin darajasi oshadi, chunki organizm temirga ehtiyoj sezadi.
- **Total iron-binding capacity (TIBC):** TIBC ko'rsatkichining oshishi mumkin.

Qo'shimcha tekshiruvlar

- **Vitaminlar va minerallar:** Ba'zi hollarda, temir tanqisligi bilan birga, foliy kislotasi yoki B12 vitamini etishmovchiligi ham aniqlanishi mumkin, shuning uchun umumiy vitamin va mineral tahlillari talab qilinadi.
- **Oshqozon-ichak tizimi tekshiruvi:** Agar ichki qon ketishidan shubhalansangiz, oshqozon-ichak tizimi tekshiruvi, ayniqsa gastroskopiya yoki kolonoskopiya kerak bo'lishi mumkin.
- **Davolash usullari, Temir qo'shimchalari**

II darajali temir tanqisligi kamqonligini davolashda asosiy usul — temir qo'shimchalarini olishdir. Temir preparatlari ikki shaklda mavjud:

- **Oral temir preparatlari:** Ferrous sulfate, ferrous fumarate va ferrous gluconate kabi preparatlar odatda tavsiya etiladi. Ular temirni organizmga etkazishning samarali usulidir, lekin oshqozon-ichak tizimida yon ta'sirlari bo'lishi mumkin (masalan, qorin og'rig'i, ich ketishi).
- **Inyeksiya shaklidagi temir:** Og'ir holatlarda yoki ichak orqali temir so'rilishi qiyin bo'lgan bemorlarda temir inyeksiyalari (masalan, ferumoxytol) qo'llanilishi mumkin.

Oziqlanishni yaxshilash

- **Temirga boy oziq-ovqatlar:** Temirga boy oziq-ovqatlarni ratsionga kiritish kerak. Bunga qizil go'sht, jigar, tovuq, baliq, qizil loviya, yasmin, brokkoli, yashil bargli sabzavotlar va yong'oq kiradi.
- **Vitamin C bilan qo'shilgan oziq-ovqatlar:** Vitamin C temirning so'rilishini yaxshilaydi, shuning uchun temirga boy oziq-ovqatlar bilan birga S vitamini (limon, apelsin, qulupnay) iste'mol qilish foydali.

Yallig'lanishni davolash

Agar II darajali temir tanqisligi kamqonligi yallig'lanish yoki infeksiya tufayli yuzaga kelgan bo'lsa, asosiy kasallikni davolash zarur. Bunda antibiotiklar, yallig'lanishga qarshi preparatlar yoki boshqa zarur davolash choralari qo'llaniladi.

Xulosa II darajali temir tanqisligi kamqonligi — bu organizmdagi temir miqdorining pasayishi natijasida gemoglobin darajasi biroz kamaygan holatdir. Bu holat yengil yoki o'rtacha darajada bo'lsa-da, klinik belgilarni yaratishi mumkin va

zarur davolashni talab qiladi. Temir qo'shimchalari, oziq-ovqatni to'g'ri tashkil qilish va asosiy kasalliklarni davolash orqali II darajali temir tanqisligi kamqonligini samarali boshqarish mumkin. Davolashda doimiy monitoring va shifokor nazorati juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. КОРРЕКЦИЯ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ ПРИ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ У ДЕТЕЙ //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 56-64.
2. Jalilov A. X., Achilova F. A., Islamov N. H. SEVORAN FOR THE TREATMENT OF PAPULOUS SQUAMOUS DERMATOSES //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 194-199.
3. Achilova F. A., Jalilov A. X., Islamov N. H. PYODERMA ASSOCIATED WITH ALLERGODERMATOSIS, ASSESSMENT OF THE QUALITY OF THERAPY //GOLDEN BRAIN. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 93-100.
4. Islamov N. H. et al. ENURESIS AND ITS COMPLICATIONS //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 229-235.
5. Islamov N. H., Achilova F. A., Jalilov A. X. TESTIK TORSIONINI DAVOLASHNING SAMARALI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 14 SPECIAL. – С. 319-323.
6. Холматович Ж. А. СОСТОЯНИЕ ПЕРИФЕРИЧЕСКОГО ЭРИТРОНА В КЛИНИКЕ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ НА ФОНЕ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ. – 2023.
7. Эрметов А. Т. и др. Результаты эмболизации маточных артерий у больных с миомой матки, осложненных кровотечением //Вестник экстренной медицины. – 2018. – №. 2. – С. 9-11.
8. Жалилов А. Х., Шарипов С. Ш. ИССЛЕДОВАНИЕ НОВЫХ ВИДОВ КАТАЛИЗАТОРОВ ДЛЯ СИНТЕЗА АЦЕТОНА //Вестник науки. – 2020. – Т. 2. – №. 10 (31). – С. 72-77.
9. Шакаров Ф. и др. Бронхообструктивный синдром у детей //Журнал вестник врача. – 2011. – Т. 1. – №. 1. – С. 177-183.
10. Smiyan O. et al. MODERN VIEW FROM UKRAINE ON ETIOLOGY, PATHOGENESIS AND CLINICAL-DIAGNOSTIC ASPECTS OF COMMUNITY-ACQUIRED PNEUMONIA IN CHILDREN //Eastern Ukrainian Medical Journal. – 2023. – Т. 11. – №. 4. – С. 360-374.
11. Хайдарова, С. Х., Жалилов, А. Х., Ачилова, Ф. А., & Джалолов, Д. А. (2021). Оценка иммунного статуса и показателей биомаркеров воспаления у детей с внебольничной пневмонией. *Доктор ахборотномаси. Самарканд.*

12. Жалилов А. Х. Состояние периферического эритрона в клинике острой пневмонии на фоне железодефицитной анемии //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – Т. 36. – С. 160-167.
13. Islamov N. H. et al. Ultrasound Picture of the Case of Liver Echinococcosis //Academia Globe. – 2021. – Т. 2. – №. 05. – С. 98-103.
14. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. СОСТОЯНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МОРФОСТРУКТУРЫ ЭРИТРОЦИТАРНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ ПРИ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 94-107.
15. Жалилов А., Ачилова Ф., Хайдарова С. Показатели периферического эритрона при железодефицитной анемии у детей //Журнал гепатогастроэнтерологических исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 109-114.
16. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. O'SMIRLARDAGI VULGAR ACNE KASSALIGINI KOMPLEKS DAVOLASHNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIKNI ANIQLASH //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 323-326.
17. Kh J. A., Sh M. U., Achilova F. A. The state of the erythron system in acute pneumonia in children. – 2022.
18. Nizomiddinovich T. F. et al. EXPERIMENTAL MYOCARDIAL INFARCTION LDH BILAN CORRECTION OF NATHIJALARI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – Т. 6. – №. 1. – С. 63-68.
19. Nizomiddinovich T. F. et al. QON TOMIR KASALIKLARIDA ENOSNING O'RNI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – Т. 6. – №. 1. – С. 56-62.
20. Sh, Xushnazarov Z., L. Kenjayeva, and F. N. Toshboyev. "PIRRILO [2, 3-D] PIRIMIDINLARNING BIOLOGIK FAOLLIGI." TADQIQOTLAR. UZ 39.5 (2024): 30-35.
21. Sh X. Z., Toshboyev F. N., Izatullayev S. A. PIRIMIDIN HALQASI ISHTIROKIDA SINTEZ VA PIRIMIDINNING BIOLOGIK FAOLLIGI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 38. – №. 5. – С. 28-34.
22. Toshboyev F. N., Tashanov O. S., Izatullayev S. A. Oziqa tarkibidagi spirtlarni oksidlanish jarayonini matematik modilashtirish orqali xisoblash //golden brain. – 2023. – Т. 1. – №. 28. – С. 117-120.
23. Toshboyev F. N., Iskandar o'g'li M. S., Fayzullo o'g'li S. S. XITOZAN VA SUT ZARDOBI BILAN OZIQLANTIRILGAN BROYLER JO'JALARINING

- BIOKIMYOVIY KO'RSATKICHLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 78-80.
24. Toshboyev F. N. et al. SELECTIVITY OF YKS CATALYZATION IN THE SYNTHESIS OF VINYL ACETATE FROM ETHYLENE AND ACETIC ACID //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 2. – С. 31-35.
25. Nizomiddinovich T. F., Abdimannonovich I. S., Zoirovich A. J. Of organic substances by thin layer chromatographic method //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 70-72.
26. Toshboyev F. N., Bobokulova S. A., Suyunova M. O. Synthesis of vinyl acetate from acetylene with the participation of a nanocatalyst and study of its kinetics //World of Scientific news in Science. – 2024. – T. 2. – №. 2. – С. 11-18.
27. Тошбоев Ф. Н., Ахмадов Д. З., Эшанкулов З. А. Динамика нитрергической системы при гиперхолестеринемии //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 73-77.
28. Baykulov A. K., Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z. BIOCHEMICAL AND PHYSIOLOGICAL CHANGES IN PARASITE PARAMETERS IN THE HOST-PARASITE RELATIONSHIP //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – С. 257-262.
29. Xudoyberdiyev I. I. et al. Etilen va sirka kislotadan vinilasetat olinishi jarayonining fizik-kimyoviy asoslari //Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal. – 2023. – T. 1. – №. 5. – С. 59-62.
30. Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z., Eshonqulov Z. A. ETHYLENE OXYACETYLATION REACTION KINETICS LEARN //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – С. 253-256.
31. Тошбоев Ф. Н., Анваров Т. О., Изатуллаев С. А. ОПРЕДЕЛЕНИЕ PH СРЕДЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ПОТЕНЦИОМЕТРИЧЕСКИМ МЕТОДОМ //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 1. – С. 166-169.
32. Vaxodirovich S. S., Nizomiddinovich T. F., Ergashboevna E. M. GAZ ARALASHMALARINI NAZORAT QILISHNING TERMOKATALITIK USULI //Journal of Universal Science Research. – 2024. – T. 2. – №. 2. – С. 276-281.
33. Байкулов А. К., Муртазаева Н. К., Тошбоев Ф. Н. ДИНАМИКА ВЛИЯНИЯ ЛАКТАТДЕГИДРОГЕНАЗЫ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ ИНФАРКТЕ МИОКАРДА //World of Scientific news in Science. – 2024. – T. 2. – №. 3. – С. 244-251.